

Landsbygdsnytt

Nr 2 – 2024 Årgång 23

Flore och praktikant
rensar grönsaker på
Nords trädgård.

Med odlingen
som bas – en
utvecklingsresa
för Nords träd-
gård

Amerikansk
yngelröta,
smittsam
bajsjukdom

Potatisuppropet
– beredskap
i nutid

Att förstå landskap – en nyckel i den gröna omställningen

Foto: Benedict Alexander.

Den gröna omställningen kommer föra med sig en rad nya infrastrukturprojekt som exempelvis vind- och solenergi, elledningar och datahallar. Genom att förstå hur landskapet i Dalarna ser ut och hur människor i Dalarna nyttjar landskapet kan vi också förstå hur känslig en specifik plats är i förhållande till olika slags förändringar. Därför har Länsstyrelsen arbetat fram en landskapskaraktärsanalys som kan användas som planeringsunderlag vid olika etableringar.

Förändringar i vårt sätt att leva och producera råvaror påverkar landskapet. Gruvdriften är ett exempel på hur landskapet i Dalarna har påverkats historiskt. Utbyggnad av vattenkraft, vindkraft och solkraft är exempel på industrisatsningar som förändrar landskapet i nutid. Den gröna omställningen innebär att energiproduktionen kommer att bli mer utspridd, decentraliserad och därför mer synlig. Det i sin tur innebär att den kommer att beröra allt fler av oss och på olika sätt.

EN EXISTENTIELL OCH STRATEGISK UTMANING

Just nu står Sverige inför den stora utmaningen att producera mer el för att ställa om industrin och fordonsflottan samt möta den ökade digitaliseringen. Dalarna är i dagsläget inte självförsörjande på el och kommer dessutom att behöva fördubbla sin elförbrukning fram till 2030. Detta är ett avgörande bidrag för att sakta ner klimatförändringarna och det måste ske snabbt. Det är en existentiell och strategisk utmaning. De människor

som levt och brukat de resurser som finns i älvarna, berggrunden, skogen, odlingslandskapen och fjällen har både format och blivit formade av landskapet. Landskapet är ständigt i förändring, och för att fatta rätt bedömningar och beslut behövs en bättre förståelse av vårt landskap och hur regionala strukturer och värden påverkas av enskilda åtgärder.

DALARNAS LANDSKAPSTYPER OCH KARAKTÄRSOMRÅDEN

I landskapskaraktärsanalysen har 8 landskapstyper och 38 karaktärsområden identifierats. Beskrivningarna gör det möjligt att skapa en bild av regionala samband och kan användas för att bedöma effekter bortom kommungränsen, utveckla gemensamma förhållningssätt och undvika negativa effekter på landskapsnivå. Till exempel bevarande av ikoniska landskap som Siljansringen, fjällområdet eller stora sammanhängande områden av vildmarkskaraktär. Analysen presenterar också förslag på strategier för etablering av vindkraft och solenergi och

vilka förutsättningar som kan finnas för etablering i de olika landskapstyperna.

Analysen och dess beskrivningar har tagits fram av ett konsultbolag under kunskapsutbyte med de 15 kommunerna i länet genom dialoger, en enkät om det upplevda landskapet, gemensamma befarningar (fältbesök) med olika experter från länsstyrelsen och genom studier av landskapets form, ekologi och tidsdjup. Förutom karaktärsbeskrivningar innehåller rapporten också tematiska studier om länets form, tidsdjup och ekologi som förklarar landskapets utveckling och varför det ser ut och fungerar som det gör. En spännande läsning och en intressant tidsresa även för den som inte är intresserad av landskap eller energi!

Rapporten Landskapskaraktärsanalys Dalarna, finns att ladda ner under publikationer på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida.

Dalarna
Jakob Ebner
010-225 03 72

jakob.ebner@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Dalarnas län

Länsstyrelsen
Gävleborg

REDAKTION: Jenny Larsson, Håkan Mowitz, Anders Johansson, Joakim Hellgren, Kristin Larsson, Sarah Lagerberg, Sandra Wahlund, Simon Viklund, Martin Lirén, Markus Abrahmsén, Kristina Homman, Anna Lundqvist, Caroline Dickson, Anna Hernell, Irené Svedjelöv.

ANSVARIG UTGIVARE: Jenny Larsson

LAYOUT: Confetti AB | **TRYCK:** Stema specialtryck AB | **UPPLAGA:** 4 400 ex

ADRESSÄNDRINGAR OCH PRENUMERATIONER:

Gisela Kayal, gisela.kayal@lansstyrelsen.se, 010-225 02 48

Landsbygdsnytt finns även digitalt på våra hemsidor.

Skyddade småbiotoper i jordbrukslandskapet

Möjligheterna att bevara den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet kan se ut på olika sätt. Ett är att skydda värdefulla naturmiljöer. Vissa små mark- och vattenområden är generellt skyddade i hela Sverige. För andra småbiotoper finns skydd om de har natur- eller kulturvärden.

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Småbiotoper med generellt biotopskydd är skyddade utan att något särskilt beslut har fattats för det enskilda området. Biotoperna är ofta lätta att identifiera och på grund av sina särskilda egenskaper är de värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter.

DE SKYDDADE BIOTOPERNA

ALLÉ

Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap.

Allé.

ODLINGSRÖSE I JORDBRUKSMARK

En upplagd ansamling av stenar på eller i anslutning till jordbruksmark och med ursprung i jordbruksdriften.

STENMUR I JORDBRUKSMARK

En uppbyggnad av på varandra lagda stenar som har en tydlig, långsträckt utformning i naturen och som har eller har haft hägnadsfunktion eller som funktion att avgränsa jordbruksskiften eller någon annan funktion.

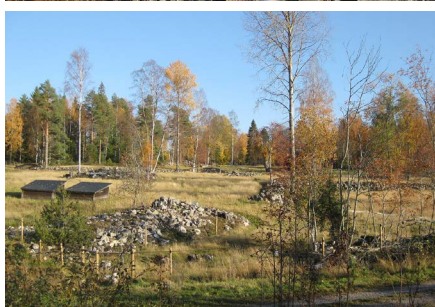
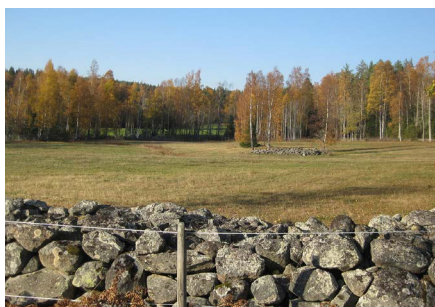
ÅKERHOLME

En holme av natur- eller kulturmark med en areal av högst 0,5 hektar som omges av åkermark eller kultiverad betesmark.

SMÅVATTEN ELLER VÅTMARK I JORDBRUKSMARK

Ett småvatten eller en våtmark med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom öppna diken och högst två meter breda naturliga bäckfåror.

Till biotopen hör även kärr, gölar, våtar, översilningsmarker, kallkällor, mangelgravar och dammar.

Ovan: Stenmur (odlingsröse i bakgrunden).
Nedan: Odlingsrösen

KÄLLA MED OMGIVANDE

VÅTMARK I JORDBRUKSMARK

Ett område i terräng där grundvatten koncentrerat strömmar ut och där den våtmark som uppkommer till följd av det utströmmande vattnet uppgår till högst ett hektar.

ANDRA NATUR- OCH KULTURVÄRDEN I JORDBRUKET

Jordbruksverket har föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2020:2). Föreskrifterna hanterar andra miljöer än de biotopskyddade, men som likt dessa ofta är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter.

- Brukningsvägar, åkerrennar, hägnadsrester och gamla träd och buskar har ett skydd om de har natur- eller kulturvärden.
- Ängs- och betesmarker med natur- eller kulturvärden får inte nyodlas eller gödulas.
- Trädor får inte putsas mellan 1 april – 30 juni.

SÖK DISPENS

Man får inte ta bort eller skada biotoperna eller livsmiljöerna utan att först ha fått dispens från Länsstyrelsen. För att kunna ge dispens krävs att det finns ett giltigt särskilt skäl. För åtgärder som kan betraktas som vård och underhåll för att bevara biotopen behöver man oftast ingen dispens. Kontakta oss på Länsstyrelsen om du är osäker. Exempel på åtgärder som är förbjudna utan dispens:

- Fälla alléträd eller schakta inom trädens rotzon.
- Flytta stenar i odlingsrösen och stenmurar (även tillfälligt).
- Gräva i eller täcka över odlingsrösen, stenmurar och åkerholmar.
- Täckdika eller kulvertera diken.
- Fylla igen eller dränera våtmark.

Dalarna
Jonas Eriksson
010-225 03 59
jonas.e.eriksson@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Naturvårdshandläggare
010-225 10 00
gavleborg@lansstyrelsen.se

Foto: Länsstyrelsen Dalarna.

Med odlingen som bas – en utvecklingsresa för Nords trädgård

Nords trädgård i Insjön har utvecklats från att vara en hälsosam bisyssla med grönsaksodling, till ett företag med flera verksamhetsgrenar som stöttar varandra. Nu är målet inställt på att ha öppet året runt och att anställa sin första medarbetare.

Flore och Mattias vid gårdsbutiken.

Det är en lite regnig dag i april när Landsbygdsnytt möter upp Flore Desplanques och Mattias Nord vid deras gårdsbutik i Insjön. På gården råder full aktivitet med att gräva vatten och avlopp för nästa etapp i utvecklingen, ett bed and breakfast. Material och spadtag i trädgården vittnar också om att arbete pågår för att färdigställa ett nytt utekök och en serveringsplats med tak.

HÄLSA OCH HÅLLBARHET I CENTRUM

På Mattias gamla familjegård som ligger i närheten av järnvägsstationen, startade verksamheten med prenumeration på grönsakslådor 2020. Verksamheten har sin bas i odlingen och det som började som en bisyssla, har idag byggts på med förädling, yoga-studio, ett café och en gårdsbutik som öppnade 2023. I trädgården och växthuset, som är precis i anslutning till gårdsbutiken, odlas ett 30-tal olika grönsaker och kryddor. Nu sadlar Mattias och Flore om, och satsar helt på det som en gång var en bisyssla. Från att ha jobbat med datorer och ritningar till grönsaker, hälsa och upplevelser.

– Vår drivkraft är att vi vill vara en del av ett hållbart och cirkulärt samhälle som skapar och använder råvaror och tjänster från mycket nära. Vi samarbetar med 17 leverantörer där de flesta är lokala. Att utveckla en verksamhet som är med och påverkar hur vi konsumerar känns vettigt och rätt, berättar Mattias.

EN STYRKA I FLERA VERKSAMHETSGRENNAR

De förädlade produkterna som Flore har tagit fram från egenodlade råvaror, är bland annat kimchi, äppelsmör och picklad rättika. Det finns planer på fler produkter, som till exempel fermenterade grönsaker, sylt och saft.

Under sommarsäsongen har de förutom sin odling och gårdsbutik även matevent med olika teman som live-musik och leverantörsevent.

– Det är viktigt att locka besökare till gården på olika sätt. Butikskunden stannar på en fika, eventgästen köper med sig något hem från butiken och grönsakslådekunden blir intresserad av att komma på kimchi-kurs. Det ger en större upplevelse för våra besökare och merförsäljning för verksamheten, säger Flore.

Gårdsbutiken som öppnade 2023.

Det är tydligt för dem hur de olika delarna av verksamheten hjälper varandra, ger en jämnare arbetsbörda över tid och också förlänger säsongen.

UTMANINGAR

De största utmaningarna som de ser är att nå ut och få fler besökare, jämnare fördelat över veckodag och år samt att göra arbetet mer effektivt.

– En utmaning i det är också att hitta en bra balans mellan utveckling och effektivitet så att man inte blir överväldigad av arbete och att man gör det på rätt sätt, säger Mattias. Förutom att investera i flera ben att stå på, så får vi även en bättre arbetsmiljö genom till exempel tak över kök och servering.

MARKNADSFÖRING

För att nå ut till fler kunder jobbar de mycket med att hålla sin webbsida och Googles företagsprofil uppdaterad. De jobbar även på att förbättra sin närvaro i sociala medier. Även om det nästan känns som ett heltidsjobb ibland, så ser de det som investering.

För att utveckla kundkontakten har de bildat en kundklubb för lokalbefolkningen. Det har gett en nära relation och bättre möjlighet till trogna kunder. Utskick av flygblad i omgivningen har också gett resultat. I år planerar de även att börja leverera grönsaker och förädlade produkter till REKO ring för att möta nya kunder.

MÅL OCH FRAMTIDSPLANER

En del av den övergripande planen för Nords Trädgård är att utveckla och etablera en ny verksamhet per år fram till 2026. Näst på tur, är att bygga om en lada för boende, relaxavdelning och servering. På sikt finns också planer på glamping. Målsättningen är att om några år ha en verksamhet med bred bas i den trogna kundkretsen från trakten och bland de som ser gården som ett besöksmål.

– Vår förhoppning är att ha en verksamhet som levererar ett värde för våra kunder, året runt och att även kunna ha en anställd, säger Mattias.

KOMPETENSUTVECKLING SOM STÖD

– I arbetet vi gjort med butiksplanering och prissättning har vi fått stöttning genom de utbildningar vi gått i Länsstyrelsens regi. Det gav oss konkreta tips och exempel på butiksutformning inför öppnandet av vår butik förra året. Genom de aktiviteterna har vi också fått kontakt med andra som arbetar med att utveckla liknande verksamheter och har också hittat leverantörer till vår verksamhet, berättar Flore.

Dalarna
Therese Englund
010-225 02 37

therese.englund@lansstyrelsen.se

Foto: Mattias Nord.

Flore bland tomaterna i växthuset.

OM PROJEKTET NYA JOBB INOM LIVSMEDELSKEDJAN

Länsstyrelsen i Dalarnas län erbjuder kurser, lunchföreläsningar och rådgivning riktad till livsmedelsföretag och jordbruksföretag som breddar sin verksamhet. Möjligheten finansieras av EU:s Landsbygdsprogram och pågår till och med april 2025. Mer information om aktuella aktiviteter hittar du i Länsstyrelsen Dalarnas kalender.

Mer mat från Dalarna! Branschdag för livsmedelskedjan 2024

Vi lyfter och synliggör livsmedelsbranschen i Dalarna, från jord till bord. Dagen kommer att vara en mötesplats fylld av inspiration och god mat riktad till alla som är en del av Dalarnas livsmedelskedja. Kom hit och bli inspirerad, stärk och skapa nya nätverk med förutsättningar för bättre affärer och ökad lönsamhet.

Program och biljetter kommer inom kort på dalarnasmatmassa.se.

Tisdag 29 oktober på Stiernhööksgymnasiet i Rättvik.

Nytryck av Rödor, krak och rokarlar

Nu har Länsstyrelsen Dalarna gjort ett nytryck av skriften som går att beställa. Projektet Ett rikt odlingslandskap står för tryckkostnad och du betalar portokostnaden för att få den skickad till dig, eller hämta den på Länsstyrelsen i Falun. Den finns även i digitalt format att läsa eller ladda ner på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida.

Hässjningshandboken Rödor, krak och rokarlar, skrevs ursprungligen 1999 av Anja Tegnér och Märta Ohlsson. Den innehåller ett helhetsgrepp om hässjningskonsten som den utförts i Dalarnas län genom tiderna. Allt från en instruktion kring hur du bygger hässjan, utrustning som behövs för utförandet, hur du hässjar upp gräset och tar in det färdiga höet.

Skicka in din beställning till
landsbygd.dalarna@lansstyrelsen.se.

Dalarna
Therese Englund
010-225 02 37
therese.englund@lansstyrelsen.se

Dalarna
Ann Eriksson
010- 225 03 84
ann.w.eriksson@lansstyrelsen.se

AKTUELLT INOM JORDBRUKARSTÖD

Foto: jordbruksverket.

GRUNDEVILLKOR – INGEN NYHET MEN VÄRT ATT NÄMNA

Grundvillkor är regler som du måste följa för att få full utbetalning av dina stöd. Grundvillkor hette tidigare tvärvillkor. Grundvillkoren är uppdelade i verksamhetskrav och normer:

- Verksamhetskrav, är regler som gäller jordbruksverksamhet vare sig du söker jordbrukarstöd eller inte, till exempel djurskyddsregler.
- Normer, är miljö och klimatrelaterade mål som till exempel marktäckning under känsliga perioder och förbud mot bränning på stubb.

Ett nytt grundvillkor som införs från och med i år heter Skydd av våt- och torvmark. Det innebär bland annat att du som enligt SGU:s (Sveriges geologiska undersökning) torvkarta har torvmark på din jordbruksmark berörs av detta villkor. Du kan se i SAM Internet om det är torvmark på dina block.

Villkoret innebär att om det finns torvmark på din jordbruksmark får du inte ha svartträda på den marken. Det innebär också att om du har plöjt en åker på torvmark som är klassad som permanent gräsmark, sått om med en gräsmarksgröda och behållit marken som gräsmark får du inte plöja marken igen förrän tidigast om fyra år.

MARKUPPFÖLJNING

Under 2023 påbörjades den digitala markuppföljningen av jordbruksmark. Utöver uppföljning av om marken är jordbruksmark och om aktivitet är utförd kommer uppföljningen från 2024 även titta på om grödan stämmer med den som du angett i din ansökan och att ingen jordbearbetning skett på betesmarkerna.

Syftet med uppföljningen är att utbetalningen av stöden ska grunda sig på rätt uppgifter. En viktig del i detta är att ge dig som stödsökare en chans att göra det du behöver för att uppgifterna i ansökan ska stämma överens med verkligheten, så att du slipper avdrag på stöden.

Om den analys som sker med början i maj indikerar på avvikelser kommer du få ett brev. Det skickas ut brev i olika omgångar beroende på vilken avvikelse analysen hittar. Breven skickas ut för att du ska ha möjlighet att hinna åtgärda, ändra eller motbevisa den eventuella avvikelsen. Om du får ett brev vid något av tillfällena för när breven skickas ut i juni, augusti eller oktober bör du agera genom något av följande alternativ för att minska risken för avdrag på stöden:

- Åtgärda den eventuella avvikelsen och skicka in ett så kallat geotaggat foto.
- Ändra din ansökan.
- Om analysen har fel kan du motbevisa genom att skicka in ett geotaggat foto.

Ett geotaggat foto är ett foto som tas med appen Jordbruksverket Geofoto. Fotot kan inte skickas in på annat sätt än genom appen. För att du ska veta vilket skifte som berörs av den eventuella avvikelsen finns en kod i brevet som du använder i appen. Genom denna hantering kopplas sedan fotot ihop med skiftet och den eventuella avvikelsen kan sedan hanteras av länsstyrelsens handläggare så att du inte får avdrag på stöden.

VIKTIGA DATUM

17 juni är sista dag att lägga till block och skiften i ansökan, ändra eller ange anläggningsnummer för nötkreatur och ansöka om att ta över delar av en annan lantbrukares SAM ansökan eller åtagande. 17 juni är också sista dag att skicka in uppgifter om djur för ersättningen till fäbod.

I månadsskiftet juni-juli skickas brev ut till dem där analysen av markuppföljningen indikerar på avvikelser.

I början av augusti skickas påminnelse ut till dem som inte agerat på brevet om markuppföljning i juni-juli. Även till de där analysen hittar indikationer på att grödan inte är den ansökta kommer brev skickas ut i augusti.

31 augusti är sista dag att ändra gröda och skiftesgränser i ansökan.

I början av oktober skickas brev ut till dem där analysen av markuppföljningen indikerar på avvikelser gällande kravet på aktivitet.

Senast 31 oktober ska jordbruksmarken vara skött enligt villkoren för gårdsstödet. Det är även 31 oktober som du senast kan dra tillbaka uppgifter i SAM ansökan och skicka in geotaggat foto.

ETT SISTA KOM IHÅG

För att minimera risken för avdrag på stöden ytterligare är det viktigt att du märker dina nötkreatur och rapporterar dem till CDB i rätt tid!

Dalarna
Emilia Olsson
010-225 02 46
emilia.olsson@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Pernilla Månsson
010-225 14 44
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se

Nu avslutas landsbygdsprogrammet

TILL DIG SOM HAR FÅTT STÖD BEVILJAT I LANDSBYGDSPROGRAMMET

Vi är nu i slutet av Landsbygdsprogrammet 2014–2020 och därför kommer vi vara mycket restriktiva med att förlänga slutdatum. Det är för att vi ska klara av att hantera alla ansökningar innan Landsbygdsprogrammet stänger helt under 2025.

TIPS I SAMBAND MED UTBETALNINGSANSÖKAN

När du skickar in ansökning om utbetalning av stöd kom ihåg att skicka med särredovisad bokföring. Kom även ihåg

att EU-logotypen måste finnas med vid spridning av information om stödet, insatsen eller till exempel vid skyltning. Detta gäller även på webbplatser och sociala medier. Saknas särredovisning eller att EU-logotypen inte finns med på exempelvis webbplatsen så riskerar du avdrag.

NYHETER OM STÖD, FÖRÄDLING I STRATEGISK PLAN

Vill du förädla jordbruksprodukter till livsmedel kan du söka stöd, Investeringsstöd för förädling av jordbruksprodukter. Läs mer på hemsidan för Dalarnas Länsstyrelse och Gävleborgs Länsstyrelse.

Dalarna

010-225 00 00

landsbygd.jordbrukarstod.dalarna@lansstyrelsen.se

Gävleborg

010-225 10 00

landsbygdsstod.gavleborg@lansstyrelsen.se

Dalarna

Gävleborg

Registreringskrav för primärproduktion av livsmedel och foder

Du som är primärproducent och producerar livsmedel och/eller foder på gårdsnivå eller utfodrar livsmedelsproducerande djur ska ha din anläggning registrerad hos länsstyrelsen. Det gäller både om du startar en ny eller tar över en befintlig verksamhet.

Med primärproduktion av livsmedel menas till exempel hållande av livsmedelsproducerande djur för kött- mjölk- eller äggproduktion, odling av vegetabilier och spannmål men även jakt, fiske, biodling och insamling av vilda bär och svampar.

Med primärproduktion av foder menas till exempel odling av grovfoder, foder-spannmål, bete och utfodring av djur som hålls för kött- mjölk- eller äggproduktion. Även utfodring av vilt med större mängder vegetabiliskt foder ska anmälas till länsstyrelsen.

REGISTRERA DIG VIA E-TJÄNSTEN

Du hittar vår e-tjänst på länsstyrelsens hemsida, där kan du:

- Registrera ny anläggning
- Ändra dina uppgifter
- Avregistrera dig som primärproducent.

På hemsidan finns också en söktjänst där du kan söka efter vilka som har foderanläggningar i primärproduktionen.

SANKTIONSAVGIFT

Om du startar eller tar över en befintlig verksamhet utan att registrera anläggningen kan du behöva betala en sanktionsavgift.

Morötter.

Stort intresse för hönskurs i Dalarna

Under mars månad arrangerade Länsstyrelsen Dalarna en hönskurs i fyra delar. Målgruppen var de som vill diversifiera eller utöka sitt lantbrukande med höns och äggproduktion. De tre digitala träffarna lockade över 100 anmälda var och den fysiska träffens 16 platser blev snabbt uppbokade.

TRENDANDE UPPGÅNG OCH INTRESSE

Intresset för hönshållning och äggproduktion är stort av flera anledningar. Höns och äggproduktion har blommat upp som ett stort intresseområde för en spridd skara människor. Skälen till hönsens uppsving kan radas upp och är flertaliga.

Till den positiva sidan hör hönsens och äggens enorma potential till

att bidra i den egna matproduktionen, utöka och diversifiera gårdens inriktning och möjlighet till en extra inkomstkälla. Hönsens relativt låga instegskrav och investeringskostnad i en uppstartsfas gör dem ofta intressanta även för nystartare.

Till den negativa sidan hör omvärldsläget med flertalet smittutbrott och äggbrist som gjort att ägghyllor gapat tomma upprepade gånger. Dit hör även

den senaste tidens rapporter om att ägg kan innehålla rester av miljögifter.

Av de omkring 100 deltagarna vid de tre digitala träffarna som hölls, kom följande fram:

- 1/3 ville utöka sin hönshållning,
- 1/3 ville diversifiera sin verksamhet på gården,
- 1/3 ville skaffa höns.

Höna på grönbete.

Foto: Ann Eriksson.

Ett av ämnena som togs upp under kursen var hur regler och villkor ser ut för att sälja ägg via olika möjliga försäljningskanaler.

Under kursen ingick visning av veterinärs obduktion av höna, om anatomi, fysiologi samt för att hitta de vanligast förekommande avvikelserna.

Äggstock från höna.

Foto: Ann Eriksson.

I Dalarna tyder Jordbruksverkets statistik på att det under de senaste tre åren blivit fler och fler småskaliga producenter med mellan 1–49 hönor i företaget. Antalet företag i kategorin har fördubblats från 75, år 2020 till 150, år 2023.

HELTÄCKANDE KURS

Kursen hölls av en agronom och en veterinär från Torsta Naturbruksgymnasium i Jämtland. Kursträffarna behandlade allt från etologiska perspektiv: vad gör hönan till en höna, beteende, anatomi, fysiologi, sjukdomar och smittskydd. Olika inhysningssystem, anpassning av byggnader, ekologiskt, flyttbara hönsbushus, kläckning, uppfödning och de regler och villkor som gäller för att sälja ägg på olika sätt.

Kurstillfällena var uppdelade på tre digitala kvällsträffar och en fysisk hel-dag. Tanken med kursen var att ge möjlighet att vara med på samtliga träffar och få en gedigen djuplodad kunskap eller välja fritt från de digitala träffarna och fördjupa sig i ett specifikt ämne.

AVSLUTNING PÅ STIERNHÖÖKS

Kursen avslutades med en fysisk träff på Stiernhööks gymnasieskola i Rättvik. Ett av kurskraven var att ha deltagit på samtliga digitala träffar för att ge möjlighet till djupare och mer ingående diskussioner vid detta tillfälle. Antalet deltagare begränsades till 16 för att ge möjlighet till att ha smågrupper under de olika delmomenten.

I djurvälståndssyfte ingick ett förevisande av avlivningsmomentet. Som djurägare har du via djurskyddslagen det yttersta ansvaret att skydda djuret från onödigt lidande. Du är skyldig att ta djuret av daga, eller låta någon annan göra det, i det fall djuret av en eller annan anledning lider.

En veterinär genomförde en obduktion av höns och visade hur hönans anatomi och fysiologi ser ut i verkligheten. En viktig kunskap, för att förstå varför hönan fungerar som den gör vid till exempel fodersmältning. Veterinären pratade även om vilka defekter som är vanligt förekommande och som man kan vara observant på om man slaktar för husbehov. I samband med obduktionen diskuterades även hantering av döda fåglar, när djur bör skickas för obduktion och hur man går till väga för att skicka dem till Statens veterinärmedicinska anstalt för undersökning.

Det visades även upp olika typer av äggdefekter för att upptäcka sjukdomar och näringsbrister och för att avgöra vilka ägg som kan och får säljas. Ägg knäcktes upp för att titta efter äggets inre egenskaper och efter tecken på befruktning.

STUDIEBESÖK PÅ GILJAMS LANTBRUK

För att förankra de nya kunskaperna i verkligheten besöktes även en äggproducent. Studiebesöket gick till Giljams lantbruk utanför Rättvik. Där utgör hönorna en del i en diversifierad

lantbruksverksamhet och äggen säljs i en liten timrad gårdsbutik.

Deltagarna fick en rundvandring på gården och möjlighet att titta in i höns- huset med de nyinsatta unghönsen. Gården hade just fått sitt äggpackeri godkänt och deltagarna fick möjlighet att diskutera allt från foderleveranser till äggpackning och försäljning.

FÖRFRÅGAN OM UPPFÖLJNING

Det var stort intresse för kursen och många har frågat om ytterligare möjlighet att genomföra en fysisk kurs. Vi på länsstyrelsen hoppas kunna erbjuda fler höns- och äggkurser i kompetensutvecklingsprojektet framöver. Håll utkik i kalendern på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida och i det digitala e-brevet, Nyhetsbrev för Dalarnas lantbrukare. Du som har en SAM-ansökan med angiven e-postadress får utskicket automatiskt. Om du inte fått det och vill anmäla dig går du in på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida, skriv "nyhetsbrev för Dalarnas lantbrukare" i sökrutan och anmäl dig via formuläret på sidan.

Dalarna
Ann Eriksson
010-225 03 84
ann.w.eriksson@lansstyrelsen.se

Tillståndskrav vid hästverksamhet

Bedriver du verksamhet med hästar? Då kan du behöva söka tillstånd hos Länsstyrelsen eller Jordbruksverket. Den som hyr ut boxar, håller, föder upp, säljer eller transporterar hästar i större omfattning eller i en ekonomisk verksamhet behöver tillstånd för detta.

Foto: Majja Alm.

Hästen Indian Pazey lastad för transport.

Foto: Jenny Larsson.

Hästen Mira lastad för transport.

TILLSTÅND FÖR HÄSTVERKSAMHET

Hos Länsstyrelsen ansöker du om tillstånd för verksamhet med häst. Du behöver tillstånd om du har en omfattande eller ekonomisk verksamhet med häst.

Skillnaden mellan ekonomisk verksamhet med häst och en verksamhet av större omfattning är att den ekonomiska kan variera i storlek men har ett vinstdrivande syfte. Vanliga exempel på ekonomiska verksamheter är ridskolor och A-tränare inom travsport. Vid ekonomisk verksamhet med häst ansöker man om tillstånd från första hästen vilket skiljer sig från verksamhet av större omfattning.

Du söker tillstånd för större omfattning hos Länsstyrelsen om du antingen:

- håller 10 eller fler hästar äldre än 24 månader,
- har uppfödning av 4 eller fler föl per år,
- säljer 4 eller fler hästar per år från egen eller annans uppfödning,
- hyr ut 4 eller fler hästar per år,
- förvarar och utfodrar 4 eller fler hästar (till exempel tar emot inackorderingar).

I din ansökan beskriver du vilken typ av verksamhet som du kommer att bedriva samt i vilka utrymmen som du kommer hålla hästarna i. Efter att Länsstyrelsen har tagit upp din ansökan kommer din verksamhet att kontrolleras antingen administrativt från kontoret eller genom en kontroll på plats. Därefter kommer Länsstyrelsen att antingen bevilja ansökan eller ge avslag. Vid utökning eller förändring av din verksamhet kontaktar du Länsstyrelsen på nytt för att ändra ditt befintliga tillstånd.

Har du frågor eller funderingar kan du vända dig till din Länsstyrelse. På våra hemsidor finns information om hur du ansöker om tillståndet och en e-tjänst för ansökningar. Gå in på din

länsstyrelses hemsida och sök på "tillstånd för häst".

TILLSTÅND FÖR TRANSPORT AV HÄST

Om du transporterar hästar inom en ekonomisk verksamhet behöver du ha ett transportörstillstånd. Några exempel som kan anses vara inom en ekonomisk verksamhet är transporter:

- inom professionell galopp-, trav-, tränar-, tävlingsryttar- eller tävlingskuskverksamhet,
- som sker mot någon form av ersättning,
- där transportfordon eller häst ingår i ett företag,
- inom en verksamhet som är tillståndspliktig.

För att få ett transportörstillstånd behöver du gå en utbildning för att få ett kompetensbevis för transport av häst. Du ska också besikta din transport hos Länsstyrelsen för att få ett intyg på att fordonet lämpar sig för den typ av transporter du ska göra. Besiktningen innebär att Länsstyrelsens personal kontrollerar att fordonet uppfyller alla djurskyddslagstiftningens krav för transport av hästar. När du har ditt kompetensbevis och intyg på transporten kan du ansöka om transportörstillstånd hos Jordbruksverket.

Oavsett vilken typ av transport du ska göra så finns det regler som måste följas, du kan läsa mer om dessa, och hur du gör för att söka tillstånd, på Jordbruksverkets hemsida om du söker på "transport av hästar".

Gävleborg
Lina Hjertlov
010-225 14 60
lina.hjertlov@lansstyrelsen.se

Dalarna
010-225 00 00
djurskydd.dalarna@lansstyrelsen.se

Planering av grovfoder och alternativa strömedel

PLANERA GROVFODRET INFÖR STALLSÄSONGEN

Innan skördesäsongen börjar är det bra att planera för vilka åkrar som har störst sannolikhet att ge den avkastning och kvalitet som du önskar. Sikta på att skörda ett bra foder till de djur som har behov av det. Om du skördar tidigt finns det möjlighet att så spannmål för att skörda eller beta på hösten. Även helsäd och spannmål kan skördas gröna och användas till foder.

Gör en utfodringsplan där det framgår hur mycket foder och vilket foder det finns på gården. Vilka djur behöver det bästa fodret och vilka kan äta lite mindre eller senare skördat? Gruppera djuren efter deras olika behov.

Planera även betet så du vet vilka marker som finns att tillgå. Djur som har lägre krav på fodret kanske kan gå ute längre eller beta marker som normalt inte används.

ALTERNATIVA STRÖMEDEL

I kornas värld är komfort inte en lyx, utan en nödvändighet. Småkalvarna vill ha en bädd av halm där de kan krypa ner och hålla sig varma. I djurskyddslagen står det att djuren ska ha en torr och ren liggplats.

Ett stall med liggbås har lägre förbrukning av strö än en djupströbädd. Lyckas du med starten av en djupströbädd kommer den att torka av sig själv då en kompostering sker i bädden och värme bildas. Bäst är att strö ofta så att bädden aldrig blir blöt.

Ströet ska vara lätt att hantera och lagra, ha god uppsugningsförmåga, binda ammoniak bra, ha isolerande egenskaper och ge bra gödsel.

Halm har bättre uppsugningsförmåga än spån. Hackad halm suger upp mer vätska än långhalm. Till en bra bädd behövs 1,3 kg per 100 kg djur och dag. Är det fuktigt ute eller är många djur på ströbädden kan det behövas mer.

Halm- och spånpellets har hög uppsugningsförmåga och är lämpligast i liggbås och tillfälliga ströbäddar.

Rörflen rundbalas och används som halm. Då det har sämre uppsugningsförmåga än halm blir åtgången av rörflen något högre. Det finns maskiner

Kor på halmbädd.

som gör briketter och beroende på hur hårt de pressas används de som strö eller bränsle.

Hampaströ tillverkas av den träiga mjuka delen av fiberhampa. Den har god uppsugningsförmåga, är nästan dammfritt och har en frisk lukt. Fungerar som kutterspån.

Lantbruksströ, spån har en struktur som gör att den har bättre uppsugningsförmåga än kutterspån. Används vanligtvis i liggbåssystem. Gödsel med spån är lätt att sprida men det tar lång tid för spånet att brytas ner i marken.

Träflis kan användas i botten av bädden med annat strö ovanpå. För att flisen inte ska fastna i klövarna bör de vara 3x3 cm stora. Flisen bör hålla 70 procent torrsubstans. Har du egen flis ska den ha legat på tork i 12 mån för att vara tillräckligt torr. När ströbädden har komposterats kan den sorteras och flisen användas igen. En bädd med flis släpper igenom vätska, som bör samlas upp i en gödselanläggning.

Pappersströ passar bra i kombination med andra strömedel och i ströbäddar.

Riven bark, gärna från tall har en dränerande effekt, men dålig uppsugande förmåga. Blanda gärna med till exempel torv.

Torv. I en ströbädd går det åt 15–40 liter per djur och dag. När du har tyngre djur blir bädden bättre om du

blandar med halm annars riskerar djuren att trampa igenom bädden. Torvbädden har en mindre volym än en halmbädd vilket kan vara bra vid spridning och lagring.

Fintvättad sand med kornstorlek mindre än 3 mm är det som används. Det viktigaste är att den inte innehåller skräp och stenar. Det går åt cirka 25 liter per djur och dag när sanden används i ströbäddar. Den gödselblandade sanden kan spridas direkt på åkern eller separeras för återanvändning. Sanden har ingen isolerande förmåga och bör inte användas i kalvningsboxarna då sanden fastnar på kalven.

Hästgödsel är ofta ganska torr och kan med fördel läggas i botten av en djupströbädd.

Kort sagt kan strö bestå av olika produkter bara det ger djuren en torr och ren liggyta.

KÄLLA:

Ströguiden och Rena nötkreatur, Gård och Djurhälsan.
Hampa, Jordbruksverket.
Hampa, Hampaprodukter.
Rörflen, Klimatströ.

Gävleborg
Sara Danvind
010-225 14 08
sara.danvind@lansstyrelsen.se

Amerikansk yngelröta, smittsam bisjukdom

Amerikansk yngelröta har konstaterats på en bigård i Gävle kommun. Amerikansk yngelröta är en smittsam och besvärlig bisjukdom som kräver bekämpning för att inte spridas. Här får du veta vad du ska göra för att skydda din bigård.

Friska bin på vaxkaka.

Foto: Mostphotos.

FLYTT AV BIN ELLER BIMATERIAL

Jordbruksverket har beslutat om att inrätta en skydds- och övervakningszon i det aktuella området i Gävle. Om du ska flytta bin eller bimaternal ut ur zonen behöver du kontakta din bitillsynsman. Du ska också kontakta bitillsynsmannen om du misstänker att dina bisamhällen har drabbats av smittsam sjukdom. Kontaktuppgifter till din bitillsynsman finner du på Länsstyrelsen Dalarnas webbplats om biodling.

VAR UPPMÄRKSAM PÅ AVVIKELSER

En höstdag i oktober 2023 kontaktade en biodlare områdets bitillsynsman och var orolig för sina bin. Biodlaren hade flera bikupor med samhällen och när kuporna skulle ses över en sista gång inför vintern, såg ett av samhällena avvika ut. I vaxkakan där yngel utvecklas observerades öppna och tomma celler i större omfattning än normalt och vissa celler var täckta och hade insjunkna och mörka cellock. När en sticka stacks ner i en täckt cell var ynglet dött och en brunaktig seg tråd på några centimeter drogs upp med stickan.

När bitillsynsmannen besökte bigården kunde han konstatera att samhället såg sjukt ut och skar ut en bit av yngelkakan och skickade till referenslaboratoriet i Uppsala för analys. Provsvaret visade att samhället hade drabbats av amerikansk yngelröta. Samhället avli-

Amerikansk yngelröta.

Foto: Marie-Louise Simonsson.

vades och en smittutredning inleddes av bitillsynsmannen tillsammans med Länsstyrelsen.

SMITTUTREDNING

En stor del av smittutredningen handlar om att inventera biodlare inom det smittförklarade området. Det är därför du som biodlare måste anmäla var du har dina kupor uppställda, så att vi på Länsstyrelsen kan identifiera alla berörda i området. Bitillsynsmannen behöver undersöka samtliga bigårdar som ligger inom 3 kilometer från den drabbade bigården, det vill säga i skyddszonen. Bitillsynsmannen kan också undersöka de som har varit i kontakt med den drabbade bigården

men som befinner sig längre bort. Den systematiska undersökningen genomförs för att få reda på om smittan har spridit sig. Smitta kan spridas med bin, material och utrustning som flyttas mellan bigårdar, försäljning av bin och med svärmar.

ANMÄL UPPSTÄLLNINGSPLOTS

För att vi ska kunna kontakta dig som inte har anmält en biodling och uppställningsplats anmäler du detta till Länsstyrelsen i Dalarnas län. Vi ansvarar för bitillsynen i Värmland, Örebro, Gävleborg och Dalarna. Vi kan även svara på frågor kring din uppställningsplats.

Bekämpa amerikansk yngelröta

Amerikansk yngelröta orsakas av sporbildande bakterien *Paenibacillus larvae* som angriper bina under larvstadiet. Sjukdomen kan utplåna ett helt bisamhälle. Infektionsläget i Sverige visar att amerikansk yngelröta kan hållas på en låg nivå med konsekventa övervaknings- och saneringsåtgärder.

Bekämpning av sjukdomen amerikansk yngelröta är reglerad i lagstiftning och ska ske under ledning av bitillsynsmannen. Om sjukdomssymptom har konstaterats i din bigård kommer bitillsynsmannen fatta beslut om vad du behöver göra för att bli av med sjukdomen. Det kan handla om att du måste avliva angripna bisamhällen, destruera bikupor och sanera utrustning.

Ofta sker provtagning av samhället men inte alltid. Om enbart sporer av bakterien har upptäckts vid provtagning i något av dina bisamhällen utan att det observerats kliniska tecken på sjukdom (exempelvis sjukt yngel), finns det enligt gällande regler inga krav på att du behöver vidta några åtgärder. Men om det finns sporer i bigården är det lämpligt att du vidtar åtgärder eftersom risken är stor att sjukdomen förr eller senare kommer att bryta ut eller sprids vidare till andra bigårdar. Vilka åtgärder som är lämpliga beror på om sporförekomsten är hög eller låg men i båda fallen är det extra viktigt att rengöra allt material som kommit i kontakt med bisamhället. Ramar med utbyggt vax kan smältas om och undvik att flytta bin, foder och utrustning till och från bigården.

Dalarna
Anna Ronnow
010-225 05 12

anna.ronnow@lansstyrelsen.se

MER INFORMATION

[Länsstyrelsens information om biodling, uppställningsplatser, tillsynsmän med mera.](#)

Aktuella restriktioner

[Håll dig uppdaterad på vad som gäller för biodlare i en skydds- och övervakningszon](#)

Broschyr

Om du vill veta mer om Amerikansk yngelröta och om hur du kan förebygga den så kan du gratis ladda ner Jordbruksverkets broschyr från samma sida: Så här kan du förebygga och bekämpa amerikansk yngelröta hos honungsbin.

FAKTARUTA BITILLSYNSMAN

En bitillsynsman utbildas av Jordbruksverket och är förordnad av Länsstyrelsen. Bitillsynsmannen ansvarar över ett eller flera distrikt/områden i ett län och åker ut i fält på uppdrag av biodlare eller Länsstyrelsen. Bitillsynsmannen undersöker bisamhällen där det finns risk för att de är smittade av amerikansk yngelröta, varroakvalster eller tråkévalster som bisjukdomslagstiftningen omfattar. En bitillsynsman får bland annat fatta beslut som rör flytt av bin och bimaternal samt om förintande av smittade bisamhällen. Om bitillsynsmannen behöver kan han förutom själva bisamhället även undersöka utbyggt vax, begagnade bibostäder, biodlarutrustning, skattlådor och honung. En bitillsynsman kan också delta i utbildningar eller träffar och informera om bitillsyn och smittsamma bisjukdomar.

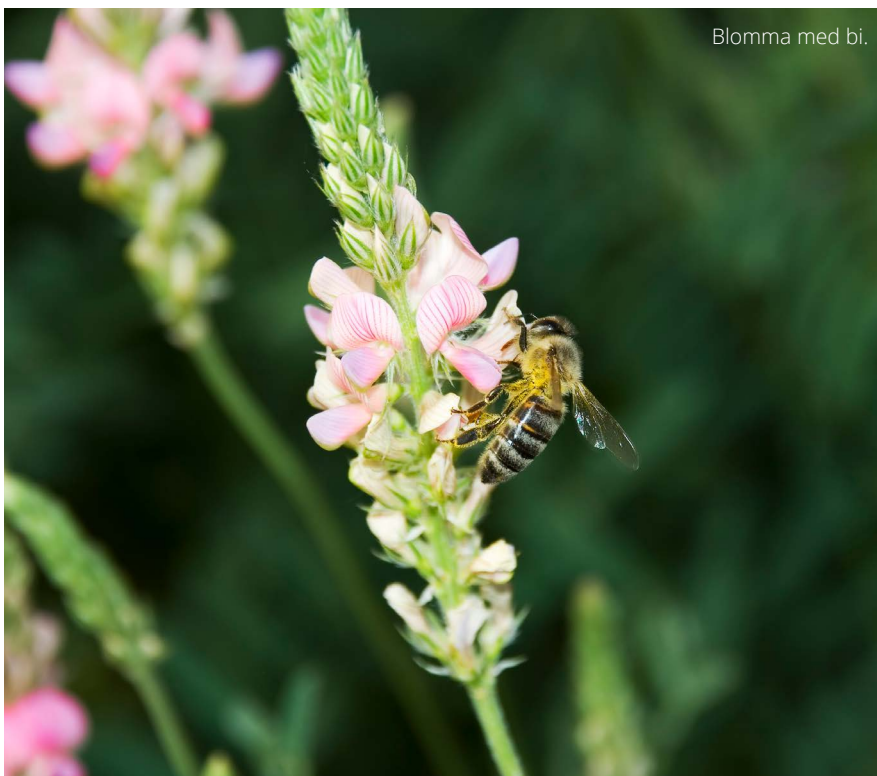

Foto: Mostphotos.

Potatislager byggd av sjöcontainer.

Den ombyggda traktorn, Volvo BM 320.

Foto: Torbjörn Traff.

Militären och sjökaptenen som sadlade om till potatisodlare

Två likasinnade personer, varav en militär och en sjökaptän, såg ett behov och beslöt sig för att göra något åt det. De insåg att potatis var en hållbar vara att satsa på när hyllorna gapade tomma under pandemin.

Anders Björk och Arne Linding, båda boende i Söderhamn, märkte under covid-19 pandemin att konservern i affärerna tog slut och började fundera på hur de kunde bidra till en bättre beredskap i framtiden. Arne var militär på F15 i Söderhamn och Anders är sjökaptän och jobbar nu som lots. Anders kunde vara ute till havs flera månader och var tvungen att ha mat för 4–5 månader innan de kom till en hamn för att fylla på sina förråd.

Båda är vana att tänka på beredskap och lagring av livsmedel. Så de ställde sig frågan, vad ska man odla för att öka sin beredskap? De kom fram till att potatis är ett bra livsmedel. I värsta fall kan man överleva på bara potatis, men med lite ägg och andra proteiner så får man en bra kost.

DE FÖRSTA UTMANINGARNA

Hur startar man en odling? Tillsammans hade de några veterantraktorer och lite åkermark att odla på och fick kontakt med några lokala odlare samt sökte information från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Nästa utmaning var att hitta begagnade maskiner för odlingen. Det visade sig vara svårare än de trott eftersom många av maskinerna har exporterats utomlands. Till slut lyckades de hitta en maskin som var på väg på export. De fick tag på säljaren och efter en snabb affär kunde köpet genomföras.

DAGS FÖR PLANTERING OCH SKÖRD

Odlingen börjar på våren med att köra ut fast kogödsel som fräses ner i jorden. Potatis är bäst att odla efter spannmål och inte direkt efter vall eftersom det kan bli problem med knäpparlarver.

– Två varv körs med en fräs som är avsedd för grönsaker (ej roterande fräs). Sedan sätter vi förgrödd potatis i en två-raders potatissättare och kuper potatisen med en ombyggd, traktor Volvo BM 320. Vi har höjt markfrigången för att kupa lite lägre utan att förstöra blasten, berättar Anders. Arne var vid intervjutillfället inte på plats, så Anders talar för de båda.

– Det gör att man slipper ogräsproblemen i odlingen, fortsätter han. Sedan gäller det att ha koll på bladmögel, ta bort blasten om man ser att bladmöglet har kommit i odlingen, eller i bästa fall när man har den knölstorlek man vill ha. Då blastkrossar vi och låter potatisen ligga i marken till den har fått ett bra skal.

För skörden det första året, hade de en sållbandsupptagare som lägger potatisen i en sträng men den krävde mycket arbete.

– Då behövdes det 32 personer att plocka lika mycket potatis som med den maskin vi har nu. Nu kan vi skörda allt på två kvällar om det är bra väder, säger Anders.

CONTAINRAR LÖSTE LAGRINGEN

Det finns jordkällare men de är oftast små, i dåligt skick och arbetskrävande. Arne och Anders har därför löst lagringen med vanliga containers som de har isolerat och grävt ner. De har även ordnat med ventilation och en liten fläkt som sköter kylningen av potatisen. Temperatur och luftfuktighet mäts och ventilationen styrs efter detta.

Den blöta hösten 2023 var en utmaning, översvämmade fält gav dåliga skördar. Potatisen fick sjukdomar vilket blev en utmaning för lagringen. Får man med en enda blöt och dålig knöl

så smittar det hela potatislådan. Det är därför viktigt att välja jordar med bra dränering, det vill säga lättare jordarter och som inte blir översvämmade. Försommartorka är ett annat problem. Det har de löst med ett droppslangsystem för bevattning och en tank stående på en vagn.

MYCKET JOBB MEN MÖDAN VÄRT

Odling av potatis kräver mycket jobb. Under tre år har de nu odlat 1 hektar

potatis. Men både Anders och Arne tycker det är värt arbetet om de kan bidra till en tryggare matförsörjning för några familjer. År 2022 fick de en bra skörd och funderade på att sälja i matvarubutiker, men avsalu priset för potatis är för dåligt och butikerna kräver tvättad potatis i förpackningar. Därför valde de att dela med sig av överskottet till Barnens Matkasse som delas ut till behövande familjer i Söderhamn vid juletid.

– Intresset för odling har också spridit sig i området och i år är vi tre till som ska odla sina egna potatisar. Det är roligt att odla potatis och man lär sig något nytt varje år. Det känns viktigt att föra vidare kunskapen om hur man odlar. Vi vill tacka alla i bygden för den hjälp vi fått, säger Anders.

Gävleborg
Torbjörn Träff
010-225 14 17
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se

Potatisuppropet, beredskap i nutid

Potatisuppropet i Gävleborg är en satsning för att lyfta potatisen från produktion till konsumtion och uppmärksamma vikten av en lokal livsmedelsberedskap. Det görs i samverkan mellan ett flertal organisationer så som MatVärden, LRF, Studieförbundet vuxenskolan och Slow food.

HISTORISK TYNGD

Den 11 april är ett symboliskt datum ur ett historiskt perspektiv. År 1917 tågade runt 200 skärgårdskvinnor in till Söderhamn i Gävleborgs län och lämnade över en skrivelse till brödbyråns chef. Tiderna var svåra med höga priser och dålig tillgång på mat på grund av första världskriget. Flera demonstrationer anordnades runt om i Sverige samma år och går under namnet hungerkravallerna. Då uppmanades alla att odla potatis för att öka tillgången på mat vilket även är relevant för nutiden.

Två år i rad (2023 och 2024) har nu Potatisuppropet i Gävleborg, anordnat aktiviteter just den 11 april för att lyfta potatisen. På Wij trädgårdar i Ockelbo fick ett antal åhörare höra om potatisens historia och om lokala odlingsprojekt ute på kommunens skolor. På en temadag om beredskap i Söderhamn deltog potatisuppropet med bland annat en potatissmakning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har också nämnt Potatisuppropet i ett nyhetsbrev, som ett gott exempel på hur man kan jobba konkret med beredskap.

POTATIS VÄCKER MINNEN

En viktig del av Potatisuppropet är att nå ut till allmänheten och berätta om varför de ska handla lokal potatis. Under 2023 deltog Potatisuppropet bland annat på en skördefest i Bergby och en matmarknad i centrala Gävle. Där fick besökare smaka på olika potatisar och förundras av vilken skillnad i smak och konsistens som finns. De flesta har en känslomässig anknytning till potatis och ville gärna berätta om minnen från barndomen eller tipsa om sitt bästa recept. Även genom publicitet i lokaltidningar, SVT och Sveriges radio har Potatisuppropet uppmärksammat potatisens fantastiska egenskaper och vikten av att ha en lokal produktion.

LYFT UPP DEN LOKALA POTATISEN

Vissa butiker är mycket bra på att visa upp lokal potatis på hyllorna, men flertalet behöver bli bättre. Livsmedelsbutikerna behöver i större utsträckning vara med i arbetet att lyfta fram den lokala potatisen. Där kan alla hjälpas åt genom att påpeka för handlaren att den lokala potatisen behöver synas bättre och inte placeras längst ned på

Foto: Torbjörn Träff.

Den lokala potatisen behöver lyftas upp från hyllan längst ned.

hyllorna. De offentliga köken har också en bra bit att gå för att köpa mer lokal potatis till skolor och äldreboenden.

Under 2024 fyller potatisen 300 år i Sverige. Olaus Rudbeck anses vara den förste som tog in potatisen till vårt land. År 1655 började han odla potatis i sin anlagda Botaniska trädgård i Uppsala. Men den som oftast får ta åt sig äran av att ha tagit potatisen till Sverige är Jonas Jonas Alströmer som började odla potatis, på sin gård Nolhaga utanför Alingsås år 1724.

Nu fortsätter vi arbetet med olika aktiviteter för att lyfta potatisen. Alla behövs för att öka produktion och konsumtion av våra lokala potatisar. Nu jobbar vi vidare för 300 år till!

VILL DU OCKSÅ VARA MED I POTATISUPPROPET?

Kontakta Nanna Jan-Ers, MatVärden, nanna@matvarlden.se.

Gävleborg
Torbjörn Träff
010-225 14 17
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se

KALENDARIUM

EN DAG OM VALLPRODUKTION

Hur du kan minska energiförbrukningen och därmed minska kostnaderna i din vallproduktion.

Analys av näringsvärdet i vallfodret direkt vid skörd, N-sensor, nya arter i vallblandningar samt stöd till klimatsmarta lösningar till lantbruket genom klimatklivet/klimatpremien.

- Länets maskinleverantörer visar olika typer av rundbalspressar samt vägning av balar, strängare, vändare, eldrivna lastmaskiner och slätterredskap avsedda för mindre ytor.
- Demonstrationsodling av ärtor samt rensanläggning.
- Representant med information om virtuella stängsel.

Dagen arrangeras av Dalarnas kompetenscenter för livsmedel, Stiernhööksgymnasiet, LRF samt Länsstyrelsen i Dalarna och Gävleborg.

Den 11 september på Stiernhööksgymnasiet i Rättvik.

Dalarna

Kristina Homman, 010-225 02 45

kristina.homman@lansstyrelsen.se

BESÖK VÅRA FÄBODAR I SOMMAR

Länsstyrelserna vill bidra till att uppmärksamma fäbodlivet och alla aktiviteter som sker runt om på fäbodarna i våra län. I Dalarna samlas aktiviteterna under begreppet Fäbodsommar, i Gävleborgs län under Fäbodveckan.

Fäbodarna bidrar till klimatsmart matproduktion, biologisk mångfald och lokala traditioner. Med kunskap om traditionella metoder och småskalig livsmedelsproduktion spridd i länet stärks även vår civila beredskap.

Under sommaren kommer det att finnas ett stort utbud av aktiviteter med koppling till fäbodlivet. Vilka aktiviteter som sker var kan ni se på respektive läns hemsida. Här kan du även anmäla om du vill ha med din fäbod för besök.

Dalarna

Sarah Lagerberg, 010-225 02 42

sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se

Gävleborg

Anders Johansson, 010-225 14 46

anders.s.johansson@lansstyrelsen.se

RÅDGIVNING INOM EKOLOGISK PRODUKTION

Är du etablerad ekologisk producent eller under omläggning kan du få hjälp att lösa specifika problem i din ekologiska produktion. Funderar du på att starta upp eller lägga om till ekologisk produktion? Då kan du få hjälp genom kostnadsfri enskild gårdsrådgivning. Du förbinder dig inte till att lägga om till ekologisk produktion utan det är en möjlighet att belysa gårdens förutsättningar för ekologisk produktion.

Rådgivning finns för produktionsinriktningarna:

Mjolk- och köttproduktion, får/get, höns, gris, växtodling inklusive potatis, ekonomi och trädgårdsproduktion.

Gävleborg

Torbjörn Träff, 010-225 14 17

torbjorn.traff@lansstyrelsen.se

Dalarna

Kristina Homman, 010-225 02 45

kristina.homman@lansstyrelsen.se

FÄLTURS, BETE FÖR MJÖLKKOR

Kurs som belyser naturbete och vallbete för sinkor och ungnöt. Hur bete på vall kan kombineras med naturbete för att optimera fodertillgången och ekonomin. Kursen belyser också hur miljöersättningar påverkar ekonomin i lantbruksföretaget.

Vi håller till hos Magnus Hermansson i Hedemora som har ekologisk mjölkproduktion och som har bete både på vall och naturbete. Medverkar gör Frida Hedin, naturvårdsrådgivare och företagsutvecklare från Hushållningssällskapet.

Den 25 juni kl. 13.00-16.00

Dalarna

Kristina Homman, 010-225 02 45

kristina.homman@lansstyrelsen.se

RÅDGIVNING INOM AFFÄRSUTVECKLING OCH LIVSMEDELSSÄKERHET

Nu finns möjlighet att få 3 timmar kostnadsfri rådgivning av Profox AB och Ludvig & co AB. Erbjudandet gäller dig som har eller planerar verksamhet inom förädling av livsmedel eller diversifierar ditt lantbruksföretag i Dalarna. Antalet platser är begränsat.

Dalarna

Therese Englund, 010-225 02 37

therese.englund@lansstyrelsen.se

PÅ GÅNG I GÄVLEBORG

Fältvandring spannmål

Vecka 24 och 25 i Valbo och Hudiksvall. Fältvandring - sortförsök.

Hushållningssällskapet visar sortförsöken i Söderala, Söderhamn.

Välj mellan två tider den 7 augusti, kl. 13.00 eller kl. 18.00.

Fältvandringar om Kulturspannmål

Om kulturspannmål och kulturgrödor som är motståndskraftiga mot torka och blöta höstar. Odlaren Annika Sahlin från Skale Skaferi i Söderala visar sina demo-odlingar av kulturspannmål.

Söderala Söderhamn, den 8 augusti kl. 18.00.

Demoodlingar ekologisk odling

Korn, havre, vete, höstryps och åkerbönor.

Valbo, den 14 augusti kl. 18.00.

Torbjörn Träff, 010-225 14 17

torbjorn.traff@lansstyrelsen.se

KALENDRAR

Anmälan och mer information om aktiviteterna finns i kalendrarna.

Länsstyrelsen
Gävleborg

Länsstyrelsen
Dalarna

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden